

Daciana Angelica Lupu

Neputință-Mișcare-Forță

Psihopedagogia deficienților motori

Presa Universitară Clujeană

DACIANA ANGELICA LUPU

NEPUTINȚĂ – MIȘCARE – FORȚĂ
(PSIHOPEDAGOGIA DEFICIENȚILOR MOTORI)

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2016

Referenți științifici:

Prof. univ. dr. Rodica Mariana Niculescu

Prof. univ. dr. Doina Usaci

ISBN 978-606-37-0049-1

© 2016 Autoarea volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autoarei, este interzisă și se pedepsește conform legii.

**Universitatea Babeș-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
<http://www.editura.ubbcluj.ro>**

CUPRINS

Lista tabelelor.....	5
Lista figurilor	6
Introducere.....	7
Capitolul 1. Mișcarea, atribut al vieții	9
1.1. Mersul și prehensiunea.....	9
1.2. Dezvoltarea motorie a copilului	11
1.3. Motricitatea	22
1.4. Psihomotricitatea	23
Capitolul 2. Deficiențele neuromotorii. Delimitări conceptuale, etiologie, simptomatologie, clasificare, evaluare.....	33
2.1. Delimitări conceptuale principale.....	33
2.2. Deficiențele fizice: definire.....	36
2.3. Etiologia deficiențelor fizice	37
2.4. Simptomatologia în deficiențele fizice	40
2.5. Clasificarea deficiențelor fizice (neuromotorii).....	43
2.6. Evaluarea deficitului neuromotor.....	52
Capitolul 3. Deficiențele fizice (neuromotorii) – aspecte particulare	59
3.1. Comunicarea la persoanele cu deficiențe fizice	59
3.2. Personalitatea persoanelor cu deficiențe fizice	60
3.2.1. Imaginea de sine	63
3.2.2. Stima de sine	70

3.3. Demersul recuperator în deficiențele fizice	74
3.3.1. Recuperarea fizică a deficiențelor motori	77
3.3.2. Alte modalități de recuperare a deficiențelor motori	86
3.3.3. Compensarea, ca factor de recuperare	93
3.4. Elemente de consiliere pentru persoanele cu deficiențe fizice	95
3.4.1. Evoluția ontogenetică a copilului – aspecte ale copilului cu deficiențe fizice	99
3.4.2. Consilierea familiei copilului cu deficiențe motorii	104
3.5. Elemente de asistență socială pentru persoanele cu deficiențe fizice	110
 Glosar	 117
 Bibliografie	 121
 Anexe	 123

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1.	Stadiile de dezvoltare neuromotorie a copilului	12
Tabelul 1.2.	Fișa de evaluare a nivelului funcțional motor	19
Tabelul 2.1.	Deficiențele fizice – cauze, forme, caracteristici	38
Tabelul 2.2.	Cheklist pentru evaluarea nivelului funcțional motor	53
Tabelul 3.1.	Caracteristicile stimei de sine înalte, versus stima de sine scăzută	72
Tabelul 3.2.	Metodele de reeducare neuromotorie	83
Tabelul 3.3.	Dezvoltarea ontogenetică a auzului muzical	92
Tabelul 3.4.	Copilul cu deficiențe fizice – caracteristici ontologice	99
Tabelul 3.5.	Achizițiile specifice perioadelor de vârstă și repercusiunile pe care le are deficiența fizică	108

LISTA FIGURILOR

Figura 3.1.	Cercurile stimei de sine înalte	73
Figura 3.2.	Cercurile stimei de sine scăzute	73

INTRODUCERE

Infirmitatea motorie, născută sau dobândită, antrenează în timp, mai scurt sau mai lung, o dizabilitate motorie funcțională care te va limita sau te va împiedica să faci ceva. Și așa, pe nesimțite, se ajunge la handicap motor (o limitare, o imposibilitate în plan social). Cum este? Foarte greu. Ai acea infirmitate care te limitează, ai dobândit dizabilitatea care te pune în minus față de ceilalți și te-ai mai ales și cu handicapul care te stigmatizează? Oare cum este, oare ce simte, oare cum găsește puterea de a merge mai departe? Sunt doar câteva din întrebările pe care ni le punem când ne gândim la ei, la deficienții fizici.

Sunt asemenea nouă, celorlalți, și totuși atât de diferiți. Gândesc, creează, imaginează, analizează, evaluează, simt, au dorințe, au așteptări, sunt motivați, visează – la fel ca ceilalți, la fel ca cei „normali”. Și totuși, se deplasează mai greu și poate mai încet, fac lucruri și activități cu mai mare greutate, poate chiar vorbesc mai greu. Poate sunt neîncrezători și timizi, poate nu-și știu calitățile și defectele, poate interacționează mai greu cu ceilalți, poate sunt mai introvertiți.

Toți suntem pe acest pământ și toți TREBUIE să comunicăm, să interacționăm, să ne înțelegem, să ne sprijinim. Numai împreună vom reuși! Dar pentru aceasta este de dorit să vrem să-i cunoaștem pe cei care nu sunt la fel cu noi. Să cunoaștem ce este deficiența fizică, să-i știm cauzele, tipurile. Este important să-i știm simptomele ca să putem repera deficientul fizic în peisaj. A îl repera înseamnă a ști cum să-l abordezi, a ști cum să-l sprijini, a ști ce să nu faci. În abordarea oricărui deficient, deci și a celui fizic, principul care primează este acela al RESPECTĂRII DEMNITĂȚII UMANE. Deficientul este o ființă umană, cu toate atributele acesteia, și va fi tratat ca atare. Nici neglijat, nici supraprotejat. Doar normal. Normalitatea, firescul sunt abordările potrivite în interacțiunea cu persoana deficientă fizic. Nimic forțat, nimic în exces. Doar cât și când are nevoie.

Lucrarea se vrea un punct de sprijin, un motiv de aprofundare a problematicei din domeniu pentru elevi, studenți, profesori, părinți, terapeuți sau pentru oricine vrea să urce treptele devenirii umane. Volumul acesta vrea să ofere răspunsuri la întrebările: *De ce este nevoie de mișcare și cum se realizează mișcarea?* (capitolul 1), *Ce*

este deficiența fizică și de câte tipuri este ea? (neuromotorie), De la ce apare, cum se evaluează și tratează deficiența fizică? (capitolul 2), Cum este un deficient motor, cum se comportă un deficient motor, cum intervin activitățile de consiliere și cele de asistență socială în sprijinul deficientului motorcapitolul (capitolul 3). Astfel, primul capitol al lucrării: Mișcarea, atribut al vieții prezintă: (1) mersul și prehensiunea, (2) dezvoltarea motorie a copilului, (3) motricitatea, (4) psihomotricitatea. Capitolul al doilea: Deficiențele neuromotorii: delimitări conceptuale prezintă conceptele de bază ale domeniului și insistă asupra deficiențelor fizice. Al treilea capitol al lucrării: Deficiențele fizice (neuromotorii) – generalități: etiologie, simptomatologie, clasificare, evaluare se oprește, așa cum denumirea i-o spune, asupra cauzelor apariției deficiențelor fizice, manifestărilor (simptomelor), tipurilor de deficiențe fizice și modalității de identificare și evaluare a deficiențelor fizice. Ultimul capitol, deficiențele fizice (neuromotorii) – aspecte particulare analizează comunicarea și personalitatea și surprinde aspectele specifice ale consilierii și asistenței sociale în cazul persoanelor și familiilor deficienților fizici.

AUTOAREA

CAPITOLUL 1.

MIȘCAREA, ATRIBUT AL VIEȚII

Mișcarea umană este mișcare corporală, orientată către un scop, stimulată și susținută de motive (Epuran, 2011). Orice mișcare are la bază comanda sistemului nervos central care activează aparatul neuro-mio-artro-kinetic. În funcție de originea comenzii se identifică trei tipuri de mișcări:

- mișcări reflexe (sunt elementare și rapide);
- mișcări automate;
- mișcări voluntare (determinate de factori cognitivi, motivaționali, de învățare).

1.1. Mersul și prehensiunea

Vorbim referitor la copil că, odată cu înaintarea în viață, se dezvoltă senzorial, afectiv, volitiv, motivațional și motor. În mod normal, la copil nu ar trebui să existe decalaje între dezvoltarea psiho-motorie, cognitivă sau verbală. Toate merg împreună, se susțin și se stimulează reciproc. Orice dereglare care apare pe una dintre componente va antrena dereglări și la nivelul celorlalte. „Cele două tipuri esențiale de mișcări, mersul și prehensiunea, cunosc o dezvoltare stadială, orice întârziere evidentă fiind adesea simptom al unei deficiențe.” (C.B. Buică, 2004, 113). La copilul mic, aprecia C.B. Buică, – cu vârstă până într-un an – mersul constituie uneori singurul element diagnostic al unei eventuale leziuni cerebrale. Pe de altă parte, procedurile fizioterapeutice și kinetoterapeutice trebuie să țină cont nu de vârsta cronologică, ci de „nivelul dezvoltării motorii” aprecia același autor (C.B. Buică, 2004, 113). Ultima parte a formulării anterioare este unul dintre principiile de bază ale reeducării neuromotorii, conform lui N. Robănescu (1992).

Mersul „reprezintă o deplasare a întregului corp, într-o direcție oarecare, ce nu se rezumă doar la mișcări alternative ale picioarelor (cu depărtarea centrului de greutate din poziția de echilibru static), ci care implică intrarea în activitate a

CAPITOLUL 2.

DEFICIENȚELE NEUROMOTORII

DELIMITĂRI CONCEPTUALE, ETIOLOGIE, SIMPTOMATOLOGIE, CLASIFICARE, EVALUARE

2.1. Delimitări conceptuale principale

Față de celelalte categorii de deficienți, deficienții fizici sau motori au fost mai puțin studiați de psihopedagogia specială, în timp ce, în lumea medicală preocupările sunt mult mai intense față de această categorie de deficienți. Poate că această limitare a preocupărilor psihopedagogice ar fi consecința faptului că mulți dintre deficienții fizici sau motori realizează multe din activitățile realizate de persoanele normale și sunt persoane active socio-profesional. Prezentăm în continuare principalele concepte și sintagme folosite în domeniul psihopedagogiei speciale, conform H. G. 1251/2005, *Anexa nr. 1*:

- **deficiența** – reprezintă „absența, pierderea sau alterarea unei structuri ori a unei funcții (anatomice, fiziologice sau psihice) a individului, rezultând în urma unei maladii, unui accident sau a unei perturbări, care îi împiedică participarea normală la activitate din societate” (H. G. 1251/2005, *Anexa nr.1*);
- **incapacitatea** – se referă la „limitările funcționale cauzate de disfuncționalități (deficiențe) fizice, intelectuale sau senzoriale, de condiții de sănătate ori de mediu și care reduc posibilitatea individului de a realiza o activitate (motrică sau cognitivă) ori un comportament (H. G. 1251/2005, *Anexa nr.1*);
- **handicapul** – reprezintă „dezavantajul social rezultat în urma unei deficiențe sau incapacități și care limitează ori împiedică îndeplinirea de către individ a unui rol așteptat de societate” (H. G. 1251/2005, *Anexa nr.1*). Aproape în toate cazurile, deficiența fizică se transformă în handicap, deci vom vorbi despre handicapul fizic, handicapul neuromotor sau handicapul psihomotor;

CAPITOLUL 3.

DEFICIENȚELE FIZICE (NEUROMOTORII) – ASPECTE PARTICULARE

3.1. Comunicarea la persoanele cu deficiențe fizice

„La persoanele cu deficiențe neuromotorii, tulburările motorii vizibile la nivelul membrelor se întâlnesc, într-o mare parte, și la nivelul musculaturii organelor care sunt în legătură cu mișcarea organelor fonoarticulatorii, cu afectarea vorbirii și a limbajului” (E. Verza, F.E. Verza, 2011, 644). În cazul copiilor cu paralizie cerebrală (I.M.C.), problemele de limbaj apar ca urmare a leziunilor produse la naștere sau după naștere.

Între tulburările de limbaj, frecvent apărute la deficientul neuromotor, se poate menționa *disartria*. Disartria este o tulburare de vorbire care influențează articularea sunetelor, ritmul, fluența vorbirii, respirația și calitățile vocii. Lecours și Lhermitte (1979) prezentau caracteristicile disartriei, ca fiind:

- funcționarea deficitară a grupelor musculare responsabile de producerea vorbirii,
- este o tulburare permanentă;
- deficientul este conștient de caracterul anormal al producției fonetice.

În funcție de localizarea leziunii și de manifestările specifice, E. Verza și F.E. Verza (2011) clasificau disartriile în: disartrii corticale, disartrii pseudobulbare, disartrii extrapiramidale și disartrii cerebeloase.

Dacă ne oprim la forma de disartrie pseudobulbară, aceasta înregistrează următoarele manifestări:

- tulburări de pronunție cu afectarea consoanelor labiale, dentale, guturale, în funcție de pareza grupelor de mușchi respective;
- voce disfonică: intonație monotonă, cu absența vibrațiilor în intensitatea și timbrul vocii;
- tulburări de ritm și fluență a vorbirii;

BIBLIOGRAFIE

1. Albu, C., Albu, A. (2000). *Asistența psihopedagogică a copilului deficient fizic*. Iași: Editura Polirom.
2. Albu, C., Albu, A. (1999). *Elemente de psihomotricitate*. Iași: Editura Spiru Haret.
3. Avramescu M.D. (2002). *Defectologie și logopedie*. București: Editura Fundației „România de Măine”.
4. Damaschin, D. (1973). *Defectologie. Teoria și practica compensației*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
5. Dunod Musu, I., Taflan, A. (1997). *Terapia educațională integrată*. București: Editura Pro Humanitate.
6. Epuran, M. (1995) *Metodologia cercetării științifice în activitățile corporale*. București: Editura Fundației „România de Măine”.
7. Epuran, M. (2011). *Motricitate și psihism în activitățile corporale*. București: Editura FEST.
8. Grosu, E. (2009). *Psihomotricitatea (suport de curs I.D.)* Cluj-Napoca: Universitatea Babeș Bolyai.
9. Hanțiu, I. (2013). *Kinesiologie (note de curs)* Oradea.
10. Ionescu, A., Motef, D. (1964). *Corectarea deficiențelor fizice la copiii de vârstă școlară*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
11. Matei, R. (2001). *Terapii ocupaționale (suport de curs master)*.
12. Oleron, P. (1970). *Educarea copiilor handicapați fizic*, București: Editura Didactică și Pedagogică.
13. Popovici, D.V. (1999). *Elemente de psihopedagogia integrării*, București: Editura „Pro Humanitate”.
14. Purcia, S. (1998). *Elemente de psihopedagogia învățării însușirii scrierii*, București: Editura Didactică și Pedagogică „R.A. Mater”.
15. Robănescu, N. (1976). *Readaptarea copilului handicapat fizic*. București: Editura Medicală.
16. Rusu, C. (1997). *Deficiență. Incapacitate. Handicap.*, București: Editura „Pro Humanitate”.
17. Sima, I. (1998). *Psihopedagogie specială*, vol. I și II, București, Editura Didactică și Pedagogică „R.A. Mater”.

18. Sima, M. (2005). *Conflict și frustrație la adolescenții cu debilitate mintală, comparativ cu adolescenții normali*, Sibiu: Editura „Psihomedica”.
19. Sima, M. (2006). *Introducere în psihopedagogia specială*, Sibiu: Editura „Psihomedica”.
20. <http://www.scribd.com/doc/109987647/Curs-Neuromotor-psihopedagogie-speciala-Dorin-Carantina>. (consultat: ianuarie, 2016).
21. <http://psihoconsultanta.wordpress.com/discipline/defectologie-si-logopedie/>. (consultat: martie, 2016).
22. <http://www.scribd.com/doc/51121492/deficiente-motorii>. (consultat: martie, 2016).
23. *Deficiențele fizice și psihomotorii*, <http://www.scribd.com/doc/220521271/Deficien%C5%A3ele-Fizice-Si-Psihomotorii> (consultat: mai, 2016).
24. <http://www.scribd.com/doc/232596753/T-O-master-terapie-ocupation-si-ergoterapie> (consultat: februarie, 2016).
25. <http://www.ergoterapie-si-artterapie-yimg-xa.yimg.com/kq/groups/23372150/1176537204/name/6UUPPORT~1.doc> (consultat: martie, 2016).

ISBN: 978-606-37-0049-1